

Koiran ja kissan ulkoloiset ja niiden häätö

Ulkoloisia esiintyy kohtalaisen yleisesti koirilla ja kissoilla. Tartunnan toteaminen onnistuu toisissa tapauksissa paljaalla silmällä (täi, väive, kirput), mutta yleensä diagnoosi vaatii ihon eritteiden, karvojen tai ihon raapenäytteen mikroskooppisen tutkimuksen. Monet ulkoloisten häätöön käytettävistä lääkkeistä tehoaa moneen ulkoloiseen samanaikaisesti, on kuitenkin huomioitava että kaikki lääkkeet eivät sovi kissoille. Lukekaa ulkoloishäätö-lääkepakkauksen ohjeet aina huolella ennen lääkityksen antoa.

Täi (Linognathus setosus)

Täi on koiralla melko yleisesti esiintyvä verta imevä hyönteisiin kuuluva loinen. Kissalla ei esiinny täitä. Täit elävät koiran iholla, ne ovat n. 2 mm pitkiä ja ovat erotettavissa paljaalla silmällä. Täit tarttuvat suorassa kosketuksessa koirasta toiseen. Oireena on vaihteleva kutina, erittäin voimakkaissa tartunnoissa anemia on mahdollinen. Hoitona käytetään ulkoisesti iholle annosteltavia loishäätölääkkeitä, mm permetriinia (Exspot, Bayvantic), fiproniilia (Frontline), selamektiinia (Stronghold) ja moksidektiinia (Advocate).

Väive (koira Trichodectes canis, kissa Felicola subostrata)

Väive on täin sukulainen. Toisin kuin täi, se ei ime verta, vaan elää eläimen karvapeitteessä. Väiveitä esiintyy melko yleisesti kissoilla etenkin löytöeläintaloissa. Koiran väivetartunta on melko harvinainen. Tartunnan oireina on vaihteleva kutina. Väivetartunnan hoitoon käyvät samat valmisteet kuin täitartunnassa.

Kirput (Siphonaptera)

Kirppuja on useita eri lajeja, jotka voidaan erottaa toisistaan vain mikroskooppitutkimuksella. Tavallisimpia Suomessa ovat linnun, siilin ja oravan kirput, jotka saattavat käydä vierailulla myös lemmikeissä ja ihmisessä mutta eivät elä eläimen iholla eivätkä pesi sisätiloihin. Viime vuosina myös koiran ja kissan kirput ovat yleistyneet. Kirput ovat paljaalla silmällä erottuvia, 1-6 mm kokoisia vilkasliikkeisiä hyönteisiä. Tartunnan oireita ovat kutina, pitkäaikaisessa altistuksessa aiheutuu kirpupunpurema-allergia, joka ilmenee kutisevana ihottumana. Kirpputorjunta vaatii yleensä pitkäaikaista lääkitystä, jotta elinkierron kaikki vaiheet eläimestä ja ympäristöstä saadaan hävitettyä. Hoitoon soveltuvat edellä täitartunnan hoitoon mainitut valmisteet sekä lisäksi lufenuroni (Program).

Hilsepunkki (Cheyletiella)

Hilsepunkit ovat koiralla melko yleisiä, mutta kissalla harvinaisia ulkoloisia. Ne elävät ihon sarveiskerroksessa, oireina on hilseily ja turkin rasvoittuminen sekä vaihteleva kutina. Hilsepunkki on herkästi tarttuva ja se voi tarttua myös muihin eläimiin ja ihmiseen. Hoitoon soveltuvat samat valmisteet kuin täitartunnan hoitoon.

Syyhypunkki eli kapi (Sarcoptes scabiei)

Syyhypunkkia esiintyy koiralla. Se tarttuu suorassa kosketuksessa, kettu ja supikoira voivat

toimia tartunnanlähteinä. Syyhypunkki elää ihon sarveiskerroksessa. Tartunnan oireina on yleensä voimakas kutina sekä ihon hilseily ja paksuuntuminen, joka usein alkaa korvalehtien reunoista ja kyynärpäistä. Kapitartunnan toteaminen ihonäytteistä on usein vaikeaa. Hoitona käytetään selamektiinia (Stronghold), moksidektiinia (Advocate) tai milbemysiinioksiimia (Milbemax, Interceptor).

Nenäpunkki (Pneumonyssus caninum)

Nenäpunkki on hämähäkkieläimiin kuuluva n. 1 mm kokoinen loinen, joka elää koiran nenäontelossa. Usein tartunta on oireeton, mutta joskus tartuntaan liittyy voimakas kohtauksittainen pärskiminen, ryystäminen ja kirkas sierainvuoto. Nenäpunkkitartunnan hoitoon käy milbemysiinioksiimi (Milbemax, Interceptor), selamektiini (Stronghold) sekä moksidektiini (Advocate).

Korvapunkki (Otodectes cynotis)

Korvapunkit ovat yleisiä kissanpennuilla sekä ulkokissoilla. Koirilla korvapunkteja esiintyy harvoin. Tyypillisiä oireita ovat korvien kutina ja kahvinporomainen erite korvakäytävässä. Hoitoon käy selamektiini (Stronghold), moksidektiini (Advocate) sekä Canofite- ja otita para-korvatipat.

Sikaripunkki (koira Demodex canis, kissa Demodex cati ja gatoi)

Sikaripunkki on mikroskooppisen pieni ihon sisässä elävä ulkoloinen, joka useinkaan ei aiheuta eläimelle oireita. Oireita (paikallinen tai yleistynyt demodikoosi) esiintyy yleensä yksilöillä joiden vastustuskyky on heikentynyt (mm nuoret eläimet, immuunivajavaiset, kortisonilääkitys, geneettinen alttius) Oireet vaihtelevat muutamasta karvattomasta laikusta vaikeaan, yleistyneeseen ihotulehdukseen. Demodikoosi ei ole tarttuva, eläin saa tartunnan jo ensimmäisinä elinpäivinä emoltaan. Poikkeuksena kissan Demodex gatoi, joka on kissasta toiseen tarttuva loinen. Demodikoosin hoito on pitkällistä, hoidossa käytetään milbemysiinioksiimia (Interceptor), ivermektiinivalmisteita ja amitratsi-pesuja. Hoitajakso on yleensä useita kuukausia ja hoidon tehoa seurataan ihon raapenäytteillä.

Puutiainen (Ixodes ricinus)

Puutiainen on Suomessa yleisesti esiintyvä hämähäkkieläin. Puutiainen voi tarttua kaikkiin eläimiin. Se ei elä eläinten turkissa, vaan käy vain imemässä verta. Puutiaisia esiintyy eniten huhti-lokakuussa rehevillä alueilla (heinikot, lehtimetsät). Puutiaiset levittävät useita sairauksia, mm borrelioosi ja anaplasmoosi. Puutiaistartunnan ennaltaehkäisyyn tarkoitettuja valmisteita ovat perimetriini (Exspot, Bayvantic), fiproniili (Frontline), deltametriini (Scalibor) ja pyriproli (Prac-tic). Näistä ainoastaan Frontline käy kissalle! Mikäli eläimen ihossa havaitaan punkkeja, ne tulee heti poistaa punkkipihdeillä.

Ruskea koirapunkki (Rhipicephalus sanguineus)

Ruskea koirapunkki on alunperin trooppinen laji, joka Suomessa menestyy vain sisätiloissa. Se on puutiaisen sukuinen, mutta pienempi. Ruskea koirapunkki on yleistynyt viime vuosina Suomessa. Tartunnan hoito on sama kuin puutiaisella, mutta on huomioitava että ruskea koirapunkki pesii sisätiloissa, jolloin ympäristön puhdistus ja eläinten ennaltaehkäisevä loishäätölääkitys on tarpeen läpi vuoden.

Artikkelin kirjoittaja: [Anna Valtonen, ELL](#)